

บทที่ 5

สรุปผล และ ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

ความสำคัญและความประเสริฐของการแสวงหาความรู้ที่ประจักษ์ชัดในอายะฮ์ อัลกุรอานและหะดีษซึ่งได้สร้างฐานให้มุสลิมในอดีตและปัจจุบันได้พยายามแสวงหาความรู้กับตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ศาสนาและพยายามปฏิบัติตาม ในองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา หลังจากนั้นก็ได้ทำการเผยแพร่ความรู้ที่ได้เรียนมาในรูปแบบต่างๆไม่ว่าจะเป็นการสอน ปราศรัย แต่งตำรา และในรูปแบบอื่นๆอีกมากมาย

แต่ละยุคแต่ละสมัยในประวัติศาสตร์มุสลิมจะเห็นได้ว่าบรรดาอุละมาอุมุสลิมนั้นมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ และการบริการทางวิชาการซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์อารยธรรมโลก การผลิตตำรา หนังสือและผลงานทางวิชาการของพวกเขาเหล่านั้นเป็นสักขีพยานถึงความพยายามอย่างที่สุดในการเผยแพร่วิชาความรู้และการบริการทางวิชาการ หนึ่งในบรรดาอุละมาอุมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ วิชาความรู้และการบริการทางวิชาการคือท่านอิมามอัชชาฟีอีย์

อิมาม อัชชาฟีอีย์เป็นอุละมาอูท่านหนึ่งที่สืบเชื้อสายมาจากต้นตระกูลติดต่อกับ ท่านนบี ﷺ เป็นอุละมาอูท่านหนึ่งที่มีสติปัญญาอันหลักแหลมและมันสมองที่ขอดีเยี่ยม ถึงแม้ว่าท่านจะกำพร้ามาแต่กำเนิด และมีฐานะยากจนแต่ความกำพร้าและความยากจนสำหรับท่านนั้นหาใช่เป็นอุปสรรคในการแสวงหาความรู้และความรุ่งโรจน์ทางวิชาการไม่ ท่านมีความมุมานะและมีความวิริยะอุตสาหะที่แรงกล้า ท่านได้รับการเอาใจใส่ดูแล การอบรมสั่งสอนและการชี้แนะแนวทางที่ดีโดยตลอดจากมารดาของท่าน ทำให้ท่านเต็มเปี่ยมไปด้วยพลังแห่งการใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา ท่านสามารถท่องจำอัลกุรอานและหะดีษเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาที่ท่านยังเยาว์วัย ท่านมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมแห่งวิชาการ และอยู่ในห้วงเวลาที่อาณาจักรอับบาซียะฮ์ถึงจุดสุดขีดของความรุ่งเรืองทางวิชาการ มีการแปลตำราต่างๆอย่างกว้างขวาง มีการจัดบันทึกและรวบรวมศาสตร์ในแขนงต่างๆอย่างมากมายและแพร่หลาย ท่านได้ใช้ชีวิตอยู่ในทะเลทรายอยู่กับชนเผ่าอาหรับต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนเผ่าซุซัยล เป็นเวลาหลายปี ท่านมีโอกาสศึกษาฟิสิกส์ร่วมกับอิมามมาลิก บิน อานัสโดยตรง จนกระทั่งท่านอิมามมาลิกเสียชีวิตและได้ศึกษาฟิสิกส์ร่วมกับลูกศิษย์และเพื่อนๆของอิมามอาบูฮานีฟะฮ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากมุฮัมหมัด บิน อัลหะซัน อัชชะยานีย์ ท่านยังได้ศึกษาฟิสิกส์ของอิมามเอาชาอีย์และอิมามอัลลัษัยย์ ท่านไปที่ใดท่านจะศึกษาเล่าเรียนจาก

บรรดาอุลมะมาอ์ที่นั่นและจะทำการสอนไปด้วยดังนั้นท่านจึงมีอาจารย์และลูกศิษย์มากมาย จากประสบการณ์ต่างๆในการศึกษาเล่าเรียนของท่านจากบรรดาอาจารย์ที่โด่งดังมากมาย ซึ่งมาจากสถานที่ต่างๆ จากสำนักคิดที่หลากหลายตลอดจนการสอนและการถ่ายทอดความรู้ของท่านต่อเหล่าลูกศิษย์ของท่านในสถานที่ต่างๆ บัจจัยต่างๆ เหล่านี้และอีกหลายๆบัจจัยได้หล่อหลอมและนำมาซึ่งการตกผลึกของแนวคิดทางการศึกษาของอิมาม อัซซาฟีอีย์และสื่อออกมาเป็นคำพูดและบทกวี ดังนั้นเมื่อเราได้ศึกษาแนวคิดทางการศึกษาผ่านคำพูด และบทกวีพร้อมสังเคราะห์ชีวิตประวัติของท่านแล้วจะพบว่าอิมาม อัซซาฟีอีย์ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดทางการศึกษาของท่านออกมาใน 3 มิติหลักด้วยกัน คือ ในมิติที่เกี่ยวกับผู้เรียน ในมิติที่เกี่ยวกับผู้สอน และใน มิติที่เกี่ยวกับผู้เรียน และผู้สอน

ในมิติที่เกี่ยวกับผู้เรียน ท่านได้กล่าวถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียนดังต่อไปนี้

1. การอดทนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งของผู้เรียน

อิมามอัซซาฟีอีย์ได้กำชับให้ผู้เรียนมีความอดทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอดทนจากพฤติกรรมของผู้สอนบางคนที่มีความแข็งกร้าวเพราะ ใ้ว่าผู้สอน ทุกคนจะมีความสุภาพอ่อนโยน ดังนั้นผู้เรียนต้องมีความอดทนต่อผู้สอนในทุกสภา พการณ์เพราะหนึ่งในสาเหตุของความล้มเหลวทางการศึกษานั้น มาจากผู้เรียนไม่อดทนต่อพฤติกรรมที่แข็ง กระด้าง ของผู้สอน จนต้อง ละทิ้งการเรียน อิมามอัซซาฟีอีย์ยังได้กล่าวอีกว่าใครที่ไม่ยอมล้มรสกับความยากลำบากในการแสวงหาความรู้ เขาจะได้พบกับความโง่เขลาที่ติดตัวเขาไปตลอดชีพและท่านยังได้เสริมอีกว่าวัยรุ่น หรือผู้ที่อยู่ในวัยเรียนคนใดที่ไม่ยอมพบกับความยากลำบากในการศึกษาหาความรู้ดังนั้นจงละหมาดศพบนตัวเขา เพราะเขาได้ตายไปแล้ว แท้จริงแล้วคุณค่าแห่งตัวตนของคนหนุ่มนั้นขึ้นอยู่กับความรู้และความขำเกรงของเขาต่ออัลลอฮ์ ยิ่งมีความรู้และความขำเกรงต่ออัลลอฮ์มากเท่าใดยิ่งมีคุณค่าและความประเสริฐในทัศนะของอัลลอฮ์มากเท่านั้น

2. ผู้เรียนที่ความปรารถนาอย่างแรงกล้าของเขาทุ่มเทให้กับเรื่องการกินและการแต่งกายนั้นยากมากที่จะเป็นผู้ที่ลุ่มลึกและแตกฉานได้

อิมาม อัซซาฟีอีย์กล่าวถึง ความรู้ว่าเป็นที่มาของความภูมิใจดังนั้น ควรภูมิใจกับความรู้อย่างเต็มที่แต่ควรระวังอย่าให้ความภูมิใจที่เกิดขึ้นนั้นต้องมลายไป ด้วยการพยายามหาความรู้อย่างต่อเนื่องและขยันขันแข็ง มีความวิริยะ อุตสาหะในการศึกษาเล่าเรียน และพยายามพักผ่อนให้น้อยลงโดยใช้เวลาส่วนหนึ่งของกลางคืนศึกษาค้นคว้าและท่องจำความรู้ เพราะ ผู้เรียนที่ความปรารถนาอย่างแรงกล้า ในเรื่องการกินและการแต่งกาย นั้นจะไม่ได้รับความรู้นอกจากน้อยนิดเท่านั้นและยากมากที่จะเป็นผู้ที่ลุ่มลึกและแตกฉานได้

3. ผู้เรียนต้องพยายามท่องจำความรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กำชับให้ผู้เรียนนั้นมากด้วยการท่องจำวิชาความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาเพราะความจำนั้นจะติดตัวเขาไปตลอดเวลาไม่ว่าเขาจะอยู่ ณ. สถานที่ใดก็ตาม

4. การศึกษาหาความรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคนเพราะใช้ว่ามนุษย์จะเกิดมาเป็นนักปราชญ์เลยไม่

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กำชับให้ทุกคนแสวงหาความรู้เพราะใช้ว่ามนุษย์จะเกิดมาเป็นนักปราชญ์เลยไม่ แต่จะต้องผ่านกระบวนการของการสั่งสมความรู้ เมื่อกลายเป็นผู้รู้แล้วตัวเขาก็จะมีราคาทันที อิมามอัชชาฟีอีย์ยังให้ข้อคิดว่าคนที่มาจากหมู่ชนที่ใหญ่โตถ้าไม่มีความรู้แล้วจะต่ำต้อยทันทีเมื่อต้องร่วมวงกับบรรดาผู้มีอำนาจและบรรดาปวงปราชญ์ทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องร่วมวงอยู่กับพวกเขาเหล่านั้นในสถานที่ประชุมหรือในการชุมนุมทางวิชาการ ในขณะที่ด้วยกันคนที่มาจากกลุ่มชนที่ธรรมดาแต่มีความรู้เขาก็จะได้รับการให้เกียรติจากคนใหญ่คนโตได้

5. ความสำคัญของการจดบันทึกความรู้ที่ได้เรียนมา

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เปรียบเทียบการหาความรู้ที่เหมือนกับการล่าสัตว์และการจดบันทึกสิ่งที่เรียนมานั้นเหมือนกับการผูกมัดสัตว์ล่าแล้วไว้ด้วยเชือกที่แข็งแรง ดังนั้น มันเป็นการโง่เขลาอย่างยิ่งถ้าล่ากวางตัวหนึ่งแล้วทิ้งมันไว้อย่างอิสระโดยไม่มัดมันเลย

6. ความรู้ที่จำเป็นรัศมีดวงนั้นต้องละทิ้งมะซียัตทั้งหลายให้หมดสิ้น

ความรู้คือรัศมีและรัศมีแห่งอัลลอฮ์นั้นจะไม่ถูกชี้นำแก่ผู้กระทำความชั่ว ดังนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่บารอกะฮ์ผู้แสวงหาความรู้จะต้องละทิ้งความชั่วทั้งหลาย

มิตีที่เกี่ยวกับผู้สอน แนวคิดของท่านมีดังต่อไปนี้

1. ความประเสริฐของผู้รู้

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวถึงความประเสริฐของผู้รู้ ผู้รู้นั้นมีเกียรติถึงแม้ว่าเขาจะเกิดมาจากพ่อที่เลวกี่ตาม ความรู้ทำให้เขาได้รับเกียรติและผลงานของ เขาจะได้รับการยอมรับและชื่นชมจากสาธารณชนและหมู่ผู้รู้ด้วยกัน ถ้าหากไร้ซึ่งความรู้แล้วมนุษย์ก็จะพบกับความสุขที่แท้จริงได้ยาก ที่สำคัญเขาจะไม่รู้ในสิ่งที่จำเป็นต้องรู้ คือในเรื่องที่ศาสนาอนุมัติและไม่อนุมัติ

2. ความเสียหายที่ยิ่งใหญ่จะเกิดขึ้นเมื่อผู้รู้กลายเป็นผู้ละเมิดเสียเอง

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวถึง ความเสียหายอันยิ่งใหญ่จะเกิดขึ้นเมื่อผู้รู้กลายเป็นผู้ละเมิดเสียเองและความเสียหายที่ยิ่งใหญ่มากกว่านั้นจะเกิดขึ้นเช่นกันเมื่อผู้ไม่มีความรู้สร้างเป็นผู้อยู่อย่างสันโดษและสมถะ (ซาฮิด) อิมามอัชชาฟีอีย์ยังเตือนไม่ให้ยึดเอาคนทั้งสองประเภทนี้เป็นแบบอย่างในการทำงานศาสนาเพราะการยึดเอาคนทั้งสองประเภทนี้เป็นแบบอย่างในการทำงานศาสนาจะสร้างความวุ่นวายที่ใหญ่หลวงในจักรวาล

3. ผู้สอนต้องเป็นคนแรกที่ปฏิบัติในสิ่งที่เขาสั่งใช้ให้คนอื่นทำและเป็นคนแรกที่ละเว้นในสิ่งที่เขาได้สั่งห้าม

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กำชับให้ผู้ที่ตั้งเตือนคนอื่นซึ่งรวมถึง ครู อาจารย์ และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับ การอบรมสั่งสอนผู้อื่น ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ได้พูดและละเว้นในสิ่งที่ได้ห้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ตักเตือนคนอื่นที่มีวิญญูติสูง การกระทำที่สวนทางกับการสอนนั้นเป็นเรื่องที่น่าละอายอย่างยิ่ง ความผิดของเขาแม้จะน้อยนิดแต่ต่างมากที่ข่าวในแง่ลบจะถูกประโคมออกไป ผู้ที่ตักเตือนคนอื่น แต่เขากลับทำเสียเองเปรียบได้กับ ผู้ที่กำลังแบกเสื้อผ้าของผู้อื่นเพื่อที่จะชักมันให้สะอาดในขณะที่เสื้อผ้าที่เขาสวมใส่อยู่นั้นกำลังจมอยู่ในสิ่งสกปรกโสโครก เพราะฉะนั้น ผู้ใดที่ต้องการ ความรอดพ้นจากไฟนรกเขาจะต้องเดินตามเส้นทางของมันเส้นทางนั้นคือการปฏิบัติตามในสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงสั่งใช้และละเว้นในสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม การทำความดีละเว้นความชั่วเขาจะต้องปฏิบัติ ในช่วงที่ยังมีชีวิตอยู่บน โลก ในวัน แห่งการฟื้นคืนชีพนั้นทรัพย์สมบัติ ตำแหน่งและยศถาบรรดาศักดิ์จะไม่ให้ประโยชน์ใดๆแก่เขาเลย ผู้ที่ทำความดีเขาก็จะได้รับการตอบแทนอย่างสมบูรณ์และผู้ที่ทำความชั่วเขาก็จะ ได้พบกับความยากลำบากและการลงโทษตามความชั่วที่เขาได้ก่อไว้และในวันนั้นการบีบรัดของหลุมฝังศพแต่ละครั้งเดียวที่มีต่อมนุษย์นั้นทำให้เขาต้องลิ้มความตื่นเต้นและความเร้าใจของคืนแห่งการวิवाห์

4. มารยาทผู้สอนต่อผู้ถามที่ชอบก่อนถามและใช้วาจาหยาบคาย

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กำชับว่าการเงี้ยวและการมีความ สุภาพอ่อนโยนไม่ถือโทษ เป็นมารยาทที่ผู้สอนพึงมีต่อผู้ถามที่ชอบก่อนถามและใช้วาจาหยาบคาย การใช้วาจาหยาบคาย ได้กลับไปยังพวกที่ชอบก่อนถามเป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์มีหน้าซ้ำ จะยังเพิ่มความ โง่งเงา และเง่าของพวกเขาในการสนทนาเข้าไปอีก

5. คุณลักษณะของนักฟิสิกส์ ผู้นำ และคนรวยที่ดี

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวถึง คนที่เป็นนักฟิสิกส์(นักนิติศาสตร์อิสลาม)ที่แท้จริงนั้นคือนักฟิสิกส์ที่พูดแล้วทำจริงไม่ใช่ดีแต่พูด เช่นเดียวกับผู้นำที่ดีนั้นสามารถเห็นได้จากจรรยาบรรณที่สั่งงานที่ปรากฏออกมาจากตัวของเขา ส่วนคนรวยที่แท้จริงคือคนที่สภาพแห่งจิตใจของเขาไร้รายนั่นเองไม่ใช่ไร้รายด้วยการได้ครอบครองทรัพย์สินมากมายในขณะที่สภาพแห่งจิตใจของเขายังมีความโลภที่ไม่สิ้นสุด

6. ผู้ถ่ายทอดความรู้จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะและระดับสติปัญญาของผู้รับความรู้และบาลสำหรับผู้ที่ปิดบังความรู้ศาสนา

อิมาม อัชชาฟีอีย์ได้เปรียบเทียบความรู้ของท่านเหมือนไข่มุกและแน่นอนท่านจะไม่มอบไข่มุกให้กับคนที่ไม่เห็นคุณค่าเพราะการมอบสิ่งที่มีค่าให้กับคนที่ไม่รู้ถึงคุณค่าของมัน นั้น

เป็นการกระทำที่เปล่าประโยชน์ ผู้ใดที่มอบความรู้ให้กับคนโง่เขาได้ทำให้มันสูญเสียแต่ผู้โดยยังมีความรู้แก่ผู้ที่สมควรจะได้รับแท้จริงเขาได้ธรรม ส่วนผู้ที่ปิดบังความรู้ศาสนาแก่ผู้ที่ต้องการมันถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นบาป

7. อย่าเสนอความเห็นให้กับผู้ที่ไม่ต้องการมัน

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เตือนว่าอย่าได้เสนอความเห็นให้กับผู้ที่ขอความเห็นอย่างเดียว แต่ไม่ได้ต้องการนำเอาความเห็นนั้นไปใช้ประโยชน์เลย เพราะการเสนอความเห็นในลักษณะนี้ตัวผู้เสนอเองจะไม่ได้รับการยกย่องและความคิดเห็นที่เสนอไปนั้นก็จะไม่ได้รับการใช้ประโยชน์จากมัน

8. การบริการทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการบริการทางวิชาการเป็นการรักษาความรู้ให้ได้รับการสืบทอดต่อกันไป

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวถึงความประเสริฐของการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การถ่ายทอดความรู้เป็นการรักษาให้ความรู้คงอยู่ต่อไปดังนั้นหน้าที่ในการรักษาความรู้จึงจำเป็นที่มนุษย์ทุกคนจะต้องปฏิบัติและรักษามันไว้ จำเป็นเหมือนกับหน้าที่ในการรักษาเกียรติและเลือดเนื้อของเขเอง ที่สำคัญการถ่ายทอดความรู้นั้นต้องถ่ายทอดให้กับผู้ที่สมควรจะได้รับมันทั้งนี้เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่จะได้รับอย่างสมบูรณ์นั่นเอง

ในมิติระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ท่านมีแนวคิดดังต่อไปนี้

1. การใกล้ชิดผู้สอนเป็นเป็นเงื่อนไขหนึ่งจากเงื่อนไขต่างๆ ในการได้มาซึ่งความรู้

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวถึง เงื่อนไขหกประการแห่งการได้มาซึ่งความรู้คือ ความฉลาด, ความกระหายในความรู้, ความพยายาม, มีทุนที่พอเพียง, การใกล้ชิดกับผู้สอน และระยะเวลาที่นานพอสมควร

2. ผู้เรียนที่คลุกคลีกับบรรดาผู้รู้จะได้ทั้งความรู้และประสบการณ์

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวถึง ความรู้ที่ว่า ฌ ที่ใดก็ตามที่มีความรู้จงพยายามเดินตามไปเพื่อเก็บเกี่ยวมันมา และเมื่อสงสัยในประเด็นปัญหาใดก็รับถามผู้รู้เสีย เพราะคำตอบ ที่ได้มานั้นจะเป็นแสงสว่างให้กับหัวใจที่มี คบอด เมื่ออายุของผู้รู้เพิ่มขึ้นเกียรติของเขา ก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รู้ในเรื่องศาสนาในขณะที่เดียวกันคนที่ญะฮิลจะถูกลดเกียรติลงไปยังเขามีอายุเพิ่มมากขึ้น เกียรติของเขาก็ยิ่งลดลงไปเรื่อยๆ อิมามอัชชาฟีอีย์ยังส่งเสริมให้คลุกคลีกับผู้รู้ เพราะการคลุกคลีกับผู้รู้จะได้รับประโยชน์ทั้งความรู้และประสบการณ์ พวกเขาเหล่านั้นเปรียบดังดวงดาวที่คอยชี้นำทางสู่ความสำเร็จ

นอกจากนี้ยังพบว่ามีความคิดของท่าน อิมาม อัชชาฟีอีย์ในมิติด้านอื่นๆ อีกดังรายละเอียดที่จะสรุปต่อไปนี้

1. ทะเลแห่งความรู้ นั้นลึกยิ่งนัก

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวว่า คนๆ หนึ่งนั้นไม่สามารถที่จะบรรลุถึงความรู้ทั้งหมดและศาสตร์ทั้งปวงได้ถึงแม้ว่าเขาจะพยายามศึกษาเล่าเรียนถึง 1000 ปี ก็ตามเพราะแท้จริงแล้วทะเลแห่งความรู้ที่ลึกยิ่งนักดังนั้นสิ่งที่ควรพยายามคือการเลือกเอาสิ่งดีๆ จากความรู้ทั้งหมดเหล่านั้น

2. ประโยชน์ของการเดินทางและการผจญภัยเพื่อแสวงหาความรู้

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการผจญภัยเพื่อแสวงหาความรู้ซึ่งประโยชน์หลักๆ ที่จะได้รับ มี 5 ประการด้วยกันได้แก่ ผ่อนคลายจากความตึงเครียด การได้มาซึ่งปัจจัยยังชีพ ความรู้และประสบการณ์ การตัดสินใจให้ดีงาม การได้ปฏิสัมพันธ์กับคนดี

3. การส่งเสริมให้ปัญญาชนเดินทางและผจญภัยเพื่อแสวงหาความรู้

อิมาม อัชชาฟีอีย์ส่งเสริมให้ปัญญาชนเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ ถึงแม้ว่าการเดินทางนั้นจะต้องพบกับความยากลำบากและความเหน็ดเหนื่อยแต่ ความสนุกสนานของการใช้ชีวิตนั้นได้แฝงตัวอยู่ในความเหน็ดเหนื่อยของการเดินทางและการใช้ชีวิตต่างแดนนั่นเอง การผจญภัยเพื่อแสวงหาความรู้ที่ได้อาจเป็นจุดเปลี่ยนในการสร้างศักยภาพทางวิชาการของผู้เดินทางและเป็นการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของผู้เดินทางให้มีความก้าวหน้าและก้าวไกลอีกด้วย

4. ความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการแสวงหาความรู้

อิมามอัชชาฟีอีย์กล่าวถึงความเด็ดเดี่ยวและความปรารถนาอย่างแรงกล้าของท่านในการแสวงหาความรู้ ท่านกล่าวว่า ฉันจะเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ให้ทั่วทุกสารทิศจนกว่าฉันจะได้รับในสิ่งที่ได้ตั้งใจไว้ถึงแม้ว่าอาจต้องจบชีวิตลงในต่างแดนถ้าหากตัวฉันต้องเสียชีวิตไปมันช่างดีเลิศเหลือเกินเพราะได้เสียชีวิตในหนทางของอัลลอฮ์ แต่ถ้าหากตัวฉันปลอดภัยดีและประสบความสำเร็จในการศึกษาดังนั้นการเดินทางกลับสู่มาตุภูมิที่นั่นใกล้เข้ามาถึงแล้ว

ด้านบทบาทของอิมามอัชชาฟีอีย์มีดังต่อไปนี้

1. บทบาทในสาขาวิชาอัลกุรอานและอุลุมอัลกุรอาน

บทบาทของท่านในด้านนี้เห็นได้จากความสามารถของท่านในการอธิบายอัลกุรอานการดึงเอาความหมายต่างๆ ในอัลกุรอานออกมาและแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างในด้านภาษาได้อย่างชัดเจน ผู้ที่สังเกตจะรู้ถึงความเชี่ยวชาญของท่านในด้านนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำรา Tafsir al-Imam al-Shafi'iy (تفسير الامام الشافعي) ของ Majdi bin Mansur bin Saiyid al-Shuriy เป็นหนังสืออธิบายอัลกุรอานที่ผู้แต่งได้รวบรวมการอธิบายอัลกุรอานของอิมาม อัชชาฟีอีย์

จากตำราต่างๆของท่านเช่นจากตำรา al-Um (الأم) Ahkam al-Quran (أحكام القرآن) al-Risalah (الرسالة) เป็นต้น

2. บทบาทในสาขาวิชาหะดีษและอุลุมอัลหะดีษ

บทบาทของท่านในสาขาวิชาหะดีษและอุลุมอัลหะดีษพอที่จะสรุปเป็นข้อๆดังนี้

- 2.1 ท่านเป็นคนแรกที่บุกเบิกและวางกฎเกณฑ์ของวิชามุศอละหุลหะดีษ ดังปรากฏในตำรา “อรรีษาละฮุ” ของท่าน
- 2.2 ท่านได้รับการขนานนามว่าเป็น “ผู้ช่วยเหลือคำจูนสุนนะฮุของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ” ทั้งนี้เนื่องจากท่านได้ใช้ความรู้ของท่านในการพิทักษ์ ปกป้องสุนนะฮุของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จากกลุ่มผู้ไม่หวังดีที่พยายามสร้างความสงสัยเกี่ยวกับหะดีษในฐานะรากฐานของศาสนบัญญัติในอิสลาม ท่านได้ตอบโต้กลุ่มคนดังกล่าวด้วยหลักฐานที่หนักแน่นผ่านการโต้วาทีและงานเขียนของท่าน
- 2.3 ท่านเป็นคนแรกที่พูดถึงหะดีษต่างๆที่มีความหมายภายนอกขัดแย้งกันแต่ที่จริงไม่ได้ขัดแย้งกัน พร้อมกับนำเสนอการเตาฟีกหะดีษต่างๆเหล่านั้นและเป็นที่มาของตำรา “อิคตีลาฟ อัลหะดีษ ” ของท่านซึ่งในยุคต่อมาตำรานี้ได้กลายเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่บรรดาอุละมาอ์ให้ความสนใจเป็นพิเศษ
- 2.4 ท่านเป็นคนแรกที่พูดถึงสถานภาพของหะดีษ อะฮาด เงื่อนไขต่างๆของผู้รายงานหะดีษด้วยความหมาย หะดีษมุคัลลัซและหะดีษมุรซัล

3. บทบาทในสาขาวิชานิติศาสตร์อิสลาม และนิติศาสตร์อิสลามมูลฐาน

บทบาทของท่านในสาขาวิชานิติศาสตร์อิสลาม และนิติศาสตร์อิสลามมูลฐานสามารถสรุปเป็นข้อๆดังนี้

- 3.1 ท่านเป็นคนแรกที่คิดค้น หลักเกณฑ์ ของวิชาอุลูลุฟีกฮุ (นิติศาสตร์อิสลามมูลฐาน)
- 3.2 ท่านเป็นคนแรกที่ก่อตั้ง มัซฮับทางนิติศาสตร์อิสลามที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง อะฮุลหะดีษ และ อะฮุลลเราะฮะฮะ
- 3.3 ท่านได้วางเงื่อนไขและกำหนดกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนสำหรับผู้ที่จะเป็นมุฟตีฮ์ (ผู้ตัดสินชี้ขาดประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับข้อบัญญัติศาสนา)

4. บทบาทในสาขาวิชาภาษาอาหรับและวรรณคดีอาหรับ

บทบาทของท่านในสาขาวิชาภาษาอาหรับและวรรณคดีอาหรับพอที่จะสรุปเป็นข้อๆดังนี้

- 4.1 ท่านเป็นหนึ่งในบุคคลที่ถุกอ้างอิงในด้านภาษาอาหรับเพราะคำพูดของท่านในด้านภาษาศาสตร์สามารถเป็นหลักฐานได้
- 4.2 ท่านได้วางกฎเกณฑ์และขอบเขตของการประพันธ์กลอน

4.3 ท่านได้ทั้งสำนวนโวหารที่สละสลวยในงานเขียนต่างๆของท่านในเกือบทุกสาขาวิชาสัมผัสได้ถึง ความสวยงามของการใช้ภาษาอาหรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหนังสือ Diwan al-Imam al-Shafi'iy หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมบทกลอนต่างๆของอิมามอัชชาฟีอีย์ทั้งหมด

จากการศึกษาวิเคราะห์ชีวประวัติและแนวคิดทางการศึกษาของอิมามอัชชาฟีอีย์ใน มิติต่างๆ ที่ได้นำเสนอมาแล้วนั้น หากนำมาประยุกต์ใช้ อย่างจริงจัง ในการจัดการศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันการศึกษาอิสลาม คิดว่าสามารถที่จะสร้างความเข้ม แข็งทางวิชาการ ได้ดีอีกระดับหนึ่ง

5.2 ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยในเรื่องต่อไปมีดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบแนวคิดทางการศึกษาของอิมาม อัชชาฟีอีย์กับนัก การศึกษาที่มีชื่อเสียงของโลกตะวันตกเพื่อให้เห็นความต่างและความเหมือนระหว่างมุมมองอิสลาม กับตะวันตก
2. งานวิจัยเกี่ยวกับการนำแนวคิดและบทบาทของอิมามอัชชาฟีอีย์มาประยุกต์ใช้ กับระบบการศึกษาในปัจจุบัน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับ อิมาม อัชชาฟีอีย์ ในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา เช่น ความเป็นภาวะผู้นำของท่านในด้านการศึกษา การเป็นนักฟิควที่ดี เป็นต้น